

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 3ης Ιουνίου 1999 *

Στην υπόθεση C-33/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Rechtbank van Koophandel te Hasselt (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Colim NV

και

Bigg's Continent Noord NV,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών (ΕΕ L 109, σ. 8), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1988 (ΕΕ L 81, σ. 75), και των αρχών που έχουν εφαρμογή στην επισήμανση των προϊόντων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet, πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, D. A. O. Edward (εισηγητή) και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς

γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Colim NV, εκπροσωπούμενη από τον H. De Bauw, δικηγόρο Βρυξελλών,
- η Bigg's Continent Noord NV, εκπροσωπούμενη από τον P. Wytinck, δικηγόρο Βρυξελλών,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την K. Rispal-Bellanger, υποδιευθύντρια διεθνούς οικονομικού και κοινοτικού δικαίου στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και την R. Loosli-Surrans, chargé de mission στην ίδια διεύθυνση,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την L. Nicoll, του Treasury Solicitor's Department, επικουρούμενη από τον S. Morris, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους H. van Lier, νομικό σύμβουλο, και M. Shotter, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένο στη Νομική Υπηρεσία,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Colim NV, εκπροσωπούμενης από τον H. De Bauw, της Bigg's Continent Noord NV, εκπροσωπούμενης από τον P. Wytinck, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την R. Loosli-Surrans, της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον J. S. van den Oosterkamp, βοηθό νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους H. van Lier και M. Shotter, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, κατά τη συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Φεβρουαρίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

¹ Με απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1997, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Ιανουαρίου 1997, το Rechtbank van Koophandel te Hasselt υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών (ΕΕ L 109, σ. 8), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1988 (ΕΕ L 81, σ. 75, στο εξής: οδηγία 83/189), και των αρχών που έχουν εφαρμογή στην επισήμανση των προϊόντων.

² Τα ερωτήματα αυτά ανέκυσαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των εταιριών Colim NV (στο εξής: Colim) και Bigg's Continent Noord NV (στο εξής: Bigg's) σχετικά με την επισήμανση διαφόρων προϊόντων τα οποία διατίθενται προς πώληση στα εμπορικά καταστήματα των ως άνω εταιριών.

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

- 3 Η οδηγία 83/189 προβλέπει μια διαδικασία πληροφόρησης, δυνάμει της οποίας τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να κοινοποιούν στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας.
- 4 Το άρθρο 1 της οδηγίας 83/189 ορίζει τα ακόλουθα:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- 1) “τεχνικές προδιαγραφές”, οι προδιαγραφές που περιέχονται σε έγγραφο με το οποίο ορίζονται τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, όπως η ποιοτική στάθμη, η απόδοση, η ασφάλεια, οι διαστάσεις, καθώς και οι προδιαγραφές που ισχύουν για το προϊόν όσον αφορά την ορολογία, τα σύμβολα, τις δοκιμές και μεθόδους δοκιμής, τη συσκευασία, το μαρκάρισμα και το ετικετάρισμα, καθώς και οι μέθοδοι και διαδικασίες παραγωγής για τα γεωργικά προϊόντα, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 38, παράγραφος 1, της Συνθήκης, για τα προϊόντα που προορίζονται για τη διατροφή ανθρώπων ή ζώων, καθώς και για τα φάρμακα, όπως ορίζονται στο άρθρο 1 της οδηγίας 65/65/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 87/21/ΕΟΚ·

(...)

- 5) “τεχνικός κανόνας”, οι τεχνικές προδιαγραφές, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών διατάξεων που ισχύουν γι’ αυτές, η τήρηση των οποίων είναι υποχρεωτική, de jure ή de facto, για την εμπορία ή [τη] χρησιμοποίηση σε κράτος μέλος ή σε μεγάλο τμήμα του κράτους αυτού, με εξαίρεση τις προδιαγραφές που ορίζονται από τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης·

- 6) “σχέδιο τεχνικού κανόνα”, το κείμενο τεχνικών προδιαγραφών, συμπεριλαμβανομένων και των διοικητικών διατάξεων, που καταρτίζεται για να καθιερώσει ή να συμβάλει στην τελική καθιέρωση των προδιαγραφών αυτών ως τεχνικών κανόνων, και το οποίο βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο, κατά το οποίο μπορούν ακόμα να επέλθουν ουσιαστικές τροποποιήσεις·
 - 7) “προϊόν”, κάθε προϊόν βιομηχανικής κατασκευής και κάθε γεωργικό προϊόν.»
- 5 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να ανακοινώνουν στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα, εκτός αν πρόκειται απλώς για πιστή εισαγωγή διεθνούς ή ευρωπαϊκού προτύπου, και να ανακοινώνουν συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους καθίσταται αναγκαία η θέσπιση ενός τέτοιου τεχνικού κανόνα.
- 6 Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189, τα κράτη μέλη αναβάλλουν, κατά έξι μήνες από την ημερομηνία της ανακοινώσεως περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 8, παράγραφος 1, την έγκριση σχεδίου τεχνικού κανόνα, εφόσον η Επιτροπή ή άλλο κράτος μέλος εκφέρουν, πριν από την πάροδο τριών μηνών από την εν λόγω ημερομηνία, λεπτομερώς αιτιολογημένη γνώμη, βάσει της οποίας κρίνεται αναγκαία η τροποποίηση του σχεδιαζόμενου μέτρου ώστε να εξαλειφθούν ή να περιορισθούν τα εμπόδια που το μέτρο αυτό θα μπορούσε, ενδεχομένως, να δημιουργήσει στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών.

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

- 7 Το άρθρο 13 του wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument (νόμος της 14ης Ιουλίου 1991 περί εμπο-

ρικών πρακτικών και περί πληροφόρησης και προστασίας του καταναλωτή, *Belgisch Staatsblad* της 29ης Αυγούστου 1991, στο εξής: WHPC) ορίζει τα εξής:

«Οι ενδείξεις που αποτελούν το αντικείμενο επισημάνσεως και προβλέπονται υποχρεωτικά από τον παρόντα νόμο, τις εκδοθείσες κατ' εφαρμογήν του αποφάσεις και τις εκτελεστικές αποφάσεις κατά την έννοια του άρθρου 122, παράγραφος 2, οι οδηγίες χρήσεως και τα έγγραφα εγγυήσεως πρέπει να διατυπώνονται τουλάχιστον στη γλώσσα ή τις γλώσσες της περιφέρειας εντός της οποίας διατίθενται τα προϊόντα στο εμπόριο.

Όταν προβλέπεται υποχρεωτικά η επισήμανση, αυτή πρέπει να είναι σύμφωνη με τη μορφή και το περιεχόμενο που ορίζεται από την κανονιστική ρύθμιση.

Οι ενδείξεις της επισημάνσεως πρέπει να είναι ευδιάκριτες και ευανάγνωστες και να διακρίνονται σαφώς από τη διαφήμιση.

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει η επισήμανση να εμφανίζεται κατά τρόπο που να είναι δυνατό να συγχέεται με ένα πιστοποιητικό ποιότητας.»

8 Το άρθρο 30 του WHPC ορίζει τα ακόλουθα:

«Τουλάχιστον κατά το χρονικό σημείο της συνάψεως της συμβάσεως πώλησεως ο πωλητής πρέπει να παρέχει καλοπίστως στον καταναλωτή τις αναγκαίες και χρήσιμες πληροφορίες όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του προϊόντος ή της υπηρεσίας, και τους όρους πώλησεως, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη πληροφόρησης που εξέφρασε ο καταναλωτής και λαμβάνοντας υπόψη τη χρήση που δηλώθηκε ή ευλόγως αναμένεται από τον καταναλωτή.»

Η διαφορά της κύριας δίκης

- 9 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι κάθε ένας από τους διαδίκους της κύριας δίκης εκμεταλλεύεται πολυκατάστημα στην ολλανδόφωνη επαρχία του Λιμβούργου, η Colim στο Houthalen-Helchteren και η Bigg's, από το 1996, στο Kuringen-Hasselt. Η κύρια εγκατάσταση του ομίλου στον οποίο ανήκει η Bigg's βρίσκεται στο Βατερλώ, δηλαδή σε άλλη γλωσσική περιφέρεια του Βελγίου.
- 10 Κατόπιν αιτήσεως της εταιρίας Colruyt NV, της οποίας η Colim είναι θυγατρική, δικαστικός επιμελητής διαπίστωσε στις 4 Ιουλίου 1996 ότι πολλά προϊόντα που προσφέρονταν προς πώληση εντός του καταστήματος της Bigg's στο Kuringen-Hasselt δεν έφεραν, στη συσκευασία ή στην επισήμανση, καμία ένδειξη σε ολλανδική γλώσσα — η οποία είναι η γλώσσα της σχετικής περιφέρειας — όσον αφορά τις οδηγίες χρήσεως, τη σύνθεση και την ονομασία πωλήσεως.
- 11 Κατά τη διάρκεια δεύτερης επισκέψεώς του, στις 12 Ιουλίου 1996, ο ίδιος δικαστικός επιμελητής διαπίστωσε ότι οι ενδείξεις που περιλαμβάνονταν στην επισήμανση τριάντα περίπου προϊόντων δεν μεταφράζονταν στη γλώσσα της περιφέρειας, εξαίρεσει του προϊόντος Zeugg Skipper Orange 1 L, στο οποίο είχε τεθεί αυτοκόλλητο με μετάφραση στα ολλανδικά της φύσεως του προϊόντος και της συνθέσεώς του, καθώς και μια παραπομπή, στα ολλανδικά, στα ηλεκτρονικά μηχανήματα πληροφόρησεως απ' όπου οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούσαν να λάβουν συμπληρωματικές πληροφορίες στα ολλανδικά.
- 12 Κατά την περιγραφή του δικαστικού επιμελητή, «τα ηλεκτρονικά μηχανήματα πληροφόρησεως λειτουργούν ως εξής: ο γραμμικός κώδικας τον οποίο φέρει κάθε προϊόν πρέπει να τοποθετείται μπροστά από ένα σαρωτή (scanner), πράγμα το οποίο προκαλεί την εμφάνιση σε μια οθόνη πληροφοριακών στοιχείων σχετικά με το οικείο προϊόν», αυτά δε τα πληροφοριακά στοιχεία περιορίζονται στην τιμή του προϊόντος και σε συνοπτική μετάφραση της ονομασίας πωλήσεώς του. Ο δικαστικός επιμελητής διευκρίνισε ότι τα εν λόγω μηχανήματα δεν αναγράφουν κανέναν αριθμό τηλεφώνου τον οποίο ο πελάτης θα μπορούσε να καλέσει για να λάβει συμπληρωματικές πληροφορίες για το προϊόν.
- 13 Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές η Colim υπέβαλε στις 27 Σεπτεμβρίου 1996 αίτηση ασφαλιστικών μέτρων κατά της Bigg's ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας

να απαγορευθεί στην καθής της κύριας δίκης, με την απειλή χρηματικής ποινής, η πώληση 48 προϊόντων των οποίων η διάθεση στο εμπόριο υπό τους όρους που περιγράφει ο δικαστικός επιμελητής αντιβαίνει, ιδίως, προς τα άρθρα 13 και 30 του WHPC.

- 14 Στις 18 Οκτωβρίου 1996 δικαστικός επιμελητής, ενεργών κατόπιν εντολής της Bigg's, διαπίστωσε ότι η Colim διέθετε επίσης προς πώληση εντός του καταστήματός της διάφορα προϊόντα χωρίς τη σχετική επισήμανση στα ολλανδικά.
- 15 Τότε η Bigg's άσκησε ανταγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, με αιτήματα παρόμοια προς εκείνα της Colim.
- 16 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Bigg's ισχυρίστηκε ότι οι διατάξεις που επεκαλείτο η Colim, ιδίως τα άρθρα 13 και 30 του WHPC, δεν μπορούν να εφαρμοσθούν, καθόσον δεν έχουν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, όπως προβλέπει η οδηγία 83/189.
- 17 Εξάλλου, από την απάντηση την οποία έδωσε στις 2 Αυγούστου 1996 η Επιτροπή στον εκπρόσωπο της Bigg's προκύπτει ότι δεν υπήρξε καμία κοινοποίηση του WHPC, έστω και μερική, κατά την έννοια της οδηγίας 83/189.

Τα προδικαστικά ερωτήματα

- 18 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, καθόσον η Colim επικαλείται παράβαση των άρθρων 13 και 30 του WHPC, για να εκδώσει την απόφασή του στην υπόθεση της κύριας δίκης χρειάζεται απόφαση του Δικαστηρίου επί του αν ο νόμος αυτός έπρεπε να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, σύμφωνα με την οδηγία 83/189. Υπό τις συνθήκες αυτές, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία όσον αφορά την παράβαση των

άρθρων 13 και 30 του WHPC και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αποτελεί “τεχνικό κανόνα”, κατά την έννοια της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ, νομοθετική διάταξη κράτους μέλους, κατά την οποία

— οι ενδείξεις που αποτελούν το αντικείμενο επισημάνσεως και οι οποίες προβλέπονται υποχρεωτικώς δυνάμει εθνικού νόμου,

— οι οδηγίες χρήσεως και

— η παρεχόμενη εγγύηση

πρέπει να αναγράφονται τουλάχιστον στη γλώσσα ή τις γλώσσες της περιφέρειας εντός της οποίας διατίθενται στο εμπόριο τα προϊόντα και η οποία διάταξη συνεπάγεται ότι πρέπει να μεταβάλλονται οι συσκευασίες των εισαγομένων προϊόντων;

2) α) Όταν υφίσταται ειδική κοινοτική ρύθμιση περί προϊόντων ως προς τις ενδείξεις που πρέπει να εμφανίζονται επί κάποιου συγκεκριμένου προϊόντος, μπορεί ένα κράτος μέλος να επιβάλει για τα εισαγόμενα προϊόντα την υποχρέωση αναγραφής άλλων ενδείξεων στη γλώσσα της οικείας περιφέρειας εντός της οποίας πωλούνται τα προϊόντα ή σε εύκολα κατανοητή από τον καταναλωτή γλώσσα;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, μπορεί μια τέτοια υποχρέωση να αφορά όλες τις ενδείξεις μιας συσκευασίας ή μόνον ορισμένες και ποιες;

γ) Εάν δεν υφίσταται ειδική κοινοτική ρύθμιση για ορισμένα προϊόντα, μπορεί ένα κράτος μέλος να προβλέπει ότι όλες ή ορισμένες από τις ενδείξεις (και, αν ναι, ποιες) επί της συσκευασίας του εισαγόμενου προϊόντος πρέπει να αναγράφονται στη γλώσσα της περιφέρειας εντός της οποίας πωλούνται τα προϊόντα ή σε γλώσσα εύκολα κατανοητή από τον καταναλωτή;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

•

- 19 Με το πρώτο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ερωτά, στην ουσία, αν αποτελεί «τεχνικό κανόνα», κατά την έννοια της οδηγίας 83/189, η υποχρέωση αναγραφής των ενδείξεων που αποτελούν υποχρεωτικά το αντικείμενο της επισημάνσεως, του εγγράφου της εγγυήσεως και των οδηγιών χρήσεως των προϊόντων τουλάχιστον στη γλώσσα ή στις γλώσσες της περιφέρειας εντός της οποίας τα προϊόντα αυτά διατίθενται στο εμπόριο, οπότε ο ως άνω κανόνας θα έπρεπε για τον λόγο αυτό να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή.
- 20 Δεδομένου ότι οι τεχνικοί κανόνες πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή μόνον εφόσον καλύπτονται από την προβλεπόμενη στο άρθρο της οδηγίας 83/189 υποχρέωση κοινοποίησης, πρέπει καταρχάς να διευκρινισθεί η έκταση της υποχρέωσης αυτής.
- 21 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει ότι η εν λόγω υποχρέωση δεν έχει εφαρμογή παρά μόνο στα εθνικά μέτρα που προβλέπουν νέους τεχνικούς κανόνες ή συμπληρώνουν τους υπάρχοντες. Σκοπός της οδηγίας 83/189 είναι να παρέχει στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εξετάζουν τις συνέπειες των σκοπούμενων νέων μέτρων στην εσωτερική αγορά προ της λήψής τους από το οικείο κράτος μέλος.

- 22 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο σκοπός της οδηγίας 83/189 συνίσταται στην προστασία, με προληπτικό έλεγχο, της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, η οποία αποτελεί ένα από τα θεμέλια της Κοινότητας (απόφαση της 20ής Μαρτίου 1997, C-13/96, *Bic Benelux*, Συλλογή 1997, σ. I-1753, σκέψη 19). Ο έλεγχος αυτός αποσκοπεί στην εξάλειψη ή στον περιορισμό των εμποδίων της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων τα οποία θα μπορούσαν να προκύψουν από τεχνικούς κανόνες τους οποίους τα κράτη μέλη προτίθενται να θεσπίσουν. Όμως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «σχέδιο» τεχνικού κανόνα, κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 6, της οδηγίας 83/189, ούτε, κατά συνέπεια, να καλύπτεται από την υποχρέωση κοινοποίησης ένα εθνικό μέτρο το οποίο, χωρίς να προσθέτει νέες ή συμπληρωματικές διατάξεις, επαναλαμβάνει ή αντικαθιστά ήδη υφιστάμενους τεχνικούς κανόνες, οι οποίοι, εφόσον θεσπίστηκαν μετά την έναρξη της ισχύος της οδηγίας 83/189, έχουν δεόντως κοινοποιηθεί στην Επιτροπή.
- 23 Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει αν συμβαίνει κάτι τέτοιο στην υπό κρίση υπόθεση.
- 24 Όσον αφορά την κατά την οδηγία 83/189 έννοια του τεχνικού κανόνα, πρέπει να υπομνησθεί εξαρχής ότι η έννοια αυτή και, επομένως, το πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας διευρύνθηκαν, καταρχάς, με την οδηγία 88/182 και, στη συνέχεια, με την οδηγία 94/10/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Μαρτίου 1994, που τροποποιεί σημαντικά για δεύτερη φορά την οδηγία 83/189 (ΕΕ L 100, σ. 30).
- 25 Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το εφαρμοστέο κείμενο της οδηγίας 83/189 είναι εκείνο που ίσχυε την περίοδο κατά την οποία έπρεπε να πραγματοποιηθεί η κοινοποίηση εφόσον οι διατάξεις του άρθρου 13 του WHPC αποτελούν τεχνικούς κανόνες.
- 26 Έτσι, δεδομένου ότι ο WHPC εκδόθηκε στις 14 Ιουλίου 1991, οι υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει το άρθρο 13 του νόμου αυτού πρέπει να εξετασθούν σε σχέση με την οδηγία 83/189, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/182.

- 27 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι μια κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία εξαρτά την εντός του εν λόγω κράτους διάθεση στο εμπόριο προϊόντων από τη χρήση μιας ή περισσότερων συγκεκριμένων γλωσσών για τις ενδείξεις που αποτελούν υποχρεωτικά το αντικείμενο της επισημάνσεως, των οδηγιών χρήσεως ή και του εγγράφου της εγγυήσεως μπορεί να θεωρηθεί ως «προδιαγραφή που ισχύει για το προϊόν όσον αφορά την ορολογία, τα σύμβολα (...) τη συσκευασία, το μαρκάρισμα και το ετικετάρισμα» υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 1, της οδηγίας 83/189 και, κατά συνέπεια, να συνιστά τεχνικό κανόνα υπό την έννοια της οδηγίας αυτής.
- 28 Εντούτοις, πρέπει να γίνει διάκριση της υποχρεώσεως παροχής στον καταναλωτή ορισμένων πληροφοριών για κάποιο προϊόν, η οποία εκτελείται με παράθεση σχετικών ενδείξεων επί του οικείου προϊόντος ή με έγγραφα που δίδονται μαζί με το προϊόν, όπως οι οδηγίες χρήσεως και η εγγύηση, από την υποχρέωση να παρέχονται οι πληροφορίες αυτές σε συγκεκριμένη γλώσσα. Σε αντίθεση προς την πρώτη υποχρέωση, η οποία αφορά άμεσα το προϊόν, η δεύτερη αφορά μόνον τον προσδιορισμό της γλώσσας στην οποία πρέπει να εκπληρώνεται η πρώτη.
- 29 Πράγματι, οι πληροφορίες τις οποίες οι επιχειρηματίες πρέπει να παρέχουν στον αγοραστή ή στον τελικό καταναλωτή, εκτός των περιπτώσεων όπου αυτές μπορούν να δίδονται αποτελεσματικά με τη χρήση εικονογραφιών ή άλλων ενδείξεων πέρα από τη χρησιμοποίηση λέξεων, στερούνται πρακτικής χρησιμότητας αν δεν διατυπώνονται σε γλώσσα κατανοητή από τα άτομα στα οποία προορίζονται. Η υποχρέωση παροχής των ως άνω πληροφοριών σε συγκεκριμένη γλώσσα, επομένως, δεν αποτελεί αυτή καθαυτή «τεχνικό κανόνα» κατά την έννοια της οδηγίας 83/189, αλλά παρακολουθηματικού χαρακτήρα κανόνα ο οποίος είναι απαραίτητος για να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να αντιλαμβάνονται αποτελεσματικά τις σχετικές πληροφορίες.
- 30 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η υποχρέωση να αναγράφονται οι ενδείξεις οι οποίες αποτελούν υποχρεωτικά το αντικείμενο της επισημάνσεως, οι οδηγίες χρήσεως και το έγγραφο της εγγυήσεως προϊόντων τουλάχιστον στη γλώσσα ή στις γλώσσες της περιφέρειας εντός της οποίας τα ως άνω προϊόντα διατίθενται στο εμπόριο δεν αποτελεί «τεχνικό κανόνα» κατά την έννοια της οδηγίας 83/189.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 31 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν και σε ποιο βαθμό τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν να αναγράφονται οι ενδείξεις τις οποίες φέρουν τα εισαγόμενα προϊόντα στη γλώσσα της περιφέρειας εντός της οποίας πωλούνται τα ως άνω προϊόντα ή σε άλλη γλώσσα εύκολα κατανοητή από τους καταναλωτές της εν λόγω περιφέρειας.
- 32 Με το ερώτημά του το εθνικό δικαστήριο αναφέρεται σε δύο διαφορετικές καταστάσεις, ανάλογα με το αν υφίσταται ή όχι ειδική κοινοτική ρύθμιση προβλέπουσα, για κάποιο συγκεκριμένο προϊόν, τις ενδείξεις τις οποίες πρέπει να φέρει το προϊόν αυτό. Στην πρώτη περίπτωση, το ζήτημα είναι αν και σε ποιο βαθμό τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν υποχρεώσεις σχετικά με τη γλώσσα των ενδείξεων τις οποίες φέρουν τα προϊόντα και οι οποίες δεν προβλέπονται από την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση. Στη δεύτερη περίπτωση, όταν δεν υφίσταται ειδική κοινοτική κανονιστική ρύθμιση, το ζήτημα είναι αν και σε ποιο βαθμό τα κράτη μέλη δικαιούνται να απαιτούν να αναγράφεται το σύνολο ή μέρος των ενδείξεων που φέρουν τα προϊόντα στη γλώσσα της περιφέρειας εντός της οποίας πωλούνται τα προϊόντα αυτά ή σε άλλη γλώσσα την οποία μπορούν εύκολα να κατανοήσουν οι καταναλωτές της ως άνω περιφέρειας.
- 33 Πρέπει να σημειωθεί, καταρχάς, ότι υφίστανται, για ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, κοινοτικές οδηγίες προβλέπουσες τη χρήση της εθνικής γλώσσας ή των εθνικών γλωσσών, με σκοπό την εξασφάλιση της καλύτερης προστασίας του καταναλωτή ή της δημόσιας υγείας.
- 34 Όταν με τις οδηγίες αυτές πραγματοποιείται πλήρης εναρμόνιση των εφαρμοστέων σε κάποιο συγκεκριμένο προϊόν γλωσσικών κανόνων, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επιβάλλουν συμπληρωματικούς γλωσσικούς κανόνες.
- 35 Αντιθέτως, όταν η κοινοτική εναρμόνιση είναι μόνο μερική ή δεν υφίσταται καθόλου, τα κράτη μέλη διατηρούν, καταρχήν, την αρμοδιότητα επιβολής συμπληρωματικών γλωσσικών κανόνων.

- 36 Εντούτοις, γλωσσικοί κανόνες όπως οι προβλεπόμενοι από την εθνική κανονιστική ρύθμιση στην υπόθεση της κύριας δίκης, έστω και αν δεν είναι τεχνικοί κανόνες κατά την έννοια της οδηγίας 83/189, αποτελούν εμπόδιο του ενδοκοινοτικού εμπορίου, καθόσον τα προερχόμενα από άλλα κράτη μέλη προϊόντα πρέπει να φέρουν διαφορετικές ετικέτες, πράγμα που συνεπάγεται πρόσθετα έξοδα συσκευασίας (βλ. σχετικά την απόφαση της 9ης Αυγούστου 1994, C-51/93, *Meyhui*, Συλλογή 1994, σ. I-3879, σκέψη 13).
- 37 Εξάλλου, η ανάγκη τροποποιήσεως της συσκευασίας ή της επισημάνσεως των εισαγόμενων προϊόντων αποκλείει το ενδεχόμενο να πρόκειται για «μορφές πωλήσεως» [«λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο πωλήσεως»] υπό την έννοια της αποφάσεως της 24ης Νοεμβρίου 1993, C-267/91 και C-268/91, *Keck και Mithouard*, Συλλογή 1993, σ. I-6097, σκέψη 16).
- 38 Το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 28 ΕΚ) απαγορεύει τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων που απορρέουν από κανόνες σχετικούς με τις προϋποθέσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν τα εμπορεύματα αυτά (όπως τις σχετικές με την ονομασία τους, τον τύπο τους, τις διαστάσεις τους, το βάρος τους, τη σύνθεσή τους, την εμφάνισή τους, την επισήμανσή τους και τη συσκευασία τους), έστω και αν οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται αδιακρίτως επί όλων των εγχωρίων και εισαγόμενων προϊόντων, εφόσον η εφαρμογή αυτή δεν δικαιολογείται από σκοπό γενικού συμφέροντος δυνάμενο να υπερισχύσει των απαιτήσεων της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων (βλ., ιδίως, την προαναφερθείσα απόφαση *Meyhui*, σκέψη 10).
- 39 Συναφώς, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 29 της παρούσας αποφάσεως, οι απευθυνόμενες στον αγοραστή ή στον τελικό καταναλωτή πληροφορίες, οι οποίες δεν μπορούν να παρασχεθούν με άλλο τρόπο παρά μόνο με λέξεις, στερούνται πρακτικής χρησιμότητας αν δεν αναγράφονται σε γλώσσα την οποία τα άτομα αυτά να μπορούν να καταλάβουν.
- 40 Εντούτοις, εθνικά μέτρα προβλέποντα τέτοιους γλωσσικούς κανόνες πρέπει να είναι εν πάση περιπτώσει ανάλογα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση *Meyhui*, σκέψη 10).

- 41 Επομένως, ένα μέτρο επιβάλλον τη χρήση μιας εύκολα κατανοητής από τους καταναλωτές γλώσσας δεν πρέπει να είναι τέτοιας φύσεως ώστε να αποκλείει την ενδεχόμενη χρησιμοποίηση άλλων τρόπων προς εξασφάλιση της πληροφόρησης των καταναλωτών, όπως η χρήση σχεδίων, συμβόλων ή εικονογραμμάτων. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμά, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αν τα στοιχεία που περιέχονται στην επισήμανση είναι ικανά να πληροφρήσουν πλήρως τους καταναλωτές (επ' αυτού βλ. την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 1995, C-85/94, *Piageme κ.λπ.*, Συλλογή 1995, σ. I-2955, σκέψη 28).
- 42 Εξάλλου, από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι ένα τέτοιο μέτρο πρέπει να περιορίζεται στις ενδείξεις τις οποίες το οικείο κράτος μέλος καθιστά υποχρεωτικές. Η δυνατότητα προσβάσεως, στη γλώσσα του καταναλωτή, σε πληροφορίες τις οποίες το ως άνω κράτος δεν θεωρεί αναγκαίο να καταστήσει υποχρεωτικές πρέπει να επαφίεται στην εκτίμηση του υπεύθυνου για τη διάθεση στο εμπόριο του προϊόντος επιχειρηματία, ο οποίος μπορεί να φροντίσει για τη μετάφρασή τους εφόσον το επιθυμεί.
- 43 Επιπλέον, γλωσσικοί κανόνες όπως οι προβλεπόμενοι από την εθνική ρύθμιση περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη, δεδομένου ότι μπορούν να δικαιολογούνται από τον σκοπό γενικού συμφέροντος τον οποίο αποτελεί η προστασία του καταναλωτή μόνον εφόσον εφαρμόζονται αδιακρίτως, δεν πρέπει να εφαρμόζονται μόνο στα εισαγόμενα προϊόντα, ώστε τα προερχόμενα από άλλες γλωσσικές περιφέρειες του οικείου κράτους μέλους προϊόντα να μην περιέρχονται σε ευνοϊκότερη θέση σε σχέση με τα προϊόντα προελεύσεως άλλων κρατών μελών.
- 44 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, ελλείψει πλήρους εναρμονίσεως των γλωσσικών κανόνων που ισχύουν σχετικά με τις ενδείξεις τις οποίες φέρουν τα εισαγόμενα προϊόντα, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν εθνικά μέτρα προβλέποντα την αναγραφή των ενδείξεων αυτών στη γλώσσα της περιφέρειας εντός της οποίας πωλούνται τα προϊόντα ή σε άλλη γλώσσα εύκολα κατανοητή από τους καταναλωτές της περιφέρειας αυτής, υπό την προϋπόθεση ότι τα ως άνω εθνικά μέτρα ισχύουν αδιακρίτως για όλα τα εθνικά και τα εισαγόμενα προϊόντα και είναι ανάλογα προς τον σκοπό της προστασίας των καταναλωτών τον οποίο επιδιώκουν. Τα εθνικά αυτά μέτρα πρέπει, ιδίως, να περιορίζονται στις ενδείξεις οι οποίες θεωρούνται υποχρεωτικές εντός ενός κράτους μέλους και σχετικά με τις οποίες η χρήση άλλων τρόπων εκτός από τη μετάφρασή τους δεν εξασφαλίζει κατάλληλη πληροφόρηση των καταναλωτών.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 45 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γαλλική Κυβέρνηση, η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1997 το Rechtbank van Koophandel te Hasselt, αποφαινεται:

- 1) Η υποχρέωση να αναγράφονται οι ενδείξεις οι οποίες αποτελούν υποχρεωτικά το αντικείμενο της επισημάνσεως, οι οδηγίες χρήσεως και το έγγραφο της εγγυήσεως προϊόντων τουλάχιστον στη γλώσσα ή στις γλώσσες της περιφέρειας εντός της οποίας τα ως άνω προϊόντα διατίθενται στο εμπόριο δεν αποτελεί «τεχνικό κανόνα» κατά την έννοια της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών.
- 2) Ελλείπει πλήρους εναρμονίσεως των γλωσσικών κανόνων που ισχύουν σχετικά με τις ενδείξεις τις οποίες φέρουν τα εισαγόμενα προϊόντα, τα κράτη μέλη

μπορούν να λαμβάνουν εθνικά μέτρα προβλέποντα την αναγραφή των ενδείξεων αυτών στη γλώσσα της περιφέρειας εντός της οποίας πωλούνται τα προϊόντα ή σε άλλη γλώσσα εύκολα κατανοητή από τους καταναλωτές της περιφέρειας αυτής, υπό την προϋπόθεση ότι τα ως άνω εθνικά μέτρα ισχύουν αδιακρίτως για όλα τα εθνικά και τα εισαγόμενα προϊόντα και είναι ανάλογα προς τον σκοπό της προστασίας των καταναλωτών τον οποίο επιδιώκουν. Τα εθνικά αυτά μέτρα πρέπει, ιδίως, να περιορίζονται στις ενδείξεις οι οποίες θεωρούνται υποχρεωτικές εντός ενός κράτους μέλους και σχετικά με τις οποίες η χρήση άλλων τρόπων εκτός από τη μετάφρασή τους δεν εξασφαλίζει κατάλληλη πληροφόρηση των καταναλωτών.

Puissochet

Moitinho de Almeida

Gulmann

Edward

Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Ιουνίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass

J.-P. Puissochet